

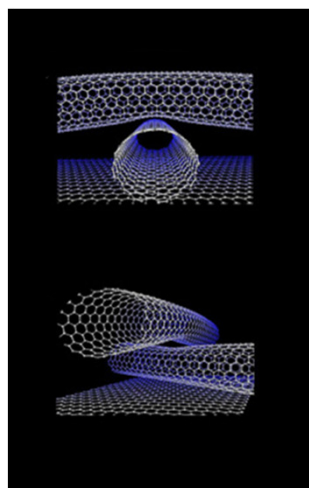
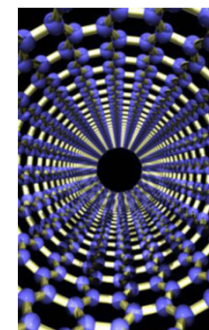
Nanoteknologi Mellem ekstase og bekymring

Arbejdsmiljøkonference 2011
Lone Wibroe
8.11.2011

Copyright © 2011 Grontmij A/S

Hvor bliver det fedt når vi får trådløst 220 volt
Og sundhedsvæsenet bliver solgt
Når vi kan skifte kroppen ud
Og få et nyt ansigt med babyhud
Hvor bliver det fedt når alle sygdomme forsvinder
Og der ikke er forskel på mænd og kvinder
Når fløden bliver skummet
Og vi kan tage på safaritur i rummet
Hvor bliver det fedt

FEDT

Hvor bliver det fedt når glasset bliver fuldt
Og sult bliver kult
Når vi kører rundt i biler på størrelse
Med den samlede befolkning i Nørre Snørrelse
Hvor bliver det fedt når alle krige slutter
Og alle missiler futter
Når livet bliver lutter lagkage i de sidste minutter
Hvor bliver det fedt

Fra Tobias Trier: Krydsklip

Begejstring

- Substitution af farlige kemikalier f.eks. bromerede flammehæmmere
- Mindre kalkaflejring sparer afkalkningsmidler
- Afskaffe/reducere belastende arbejdsprocedurer f.eks. vinduespudsning af højhuse og grafitti afrensning

Selvrensende tekstiler

”Rødvin, chokolade og ketchup kan medfører permanente pletter på naturlige tekstiler såsom silke og uld, som derefter vil være ubrugelige. Med mindre selvfølgelig stoffet først er blevet behandlet med nanopartikler af anatase titanuim dioxid. Når de 5 nanometer små nanopartikler reagerer med sollyset opløser de pletterne og lugten fra det snavsede tøj! Snavsede børn og deres forældre kan glæde sig, for nu er tiden for selvrensende tøj kommet nærmere! ”

Flottere mænd?

”Kan din morgenbarbering blive glattere? Det kan du tro og nej, det her handler ikke om en ny 16 bladet barberskraber. Antallet af blade på en skraber har vist nået grænsen for hvad der er praktisk og har tvunget forskere i barbering og barberskrabere til at kigge nærmere på selve barberbladene. Nanoteknologi bruges i en ny skraber, FX Diamond, til at betække hvert blad, så holdbarheden øges ekstremt. Elektriske barbermaskiner gør også brug af nanoteknologi. Et eksempel er Panasonic Arc’s elektriske barbermaskine. Den bruger snurrende blade, der er præpareret med nanopartikler, som gør bladene skarpere.”

Nanohuset i Australien

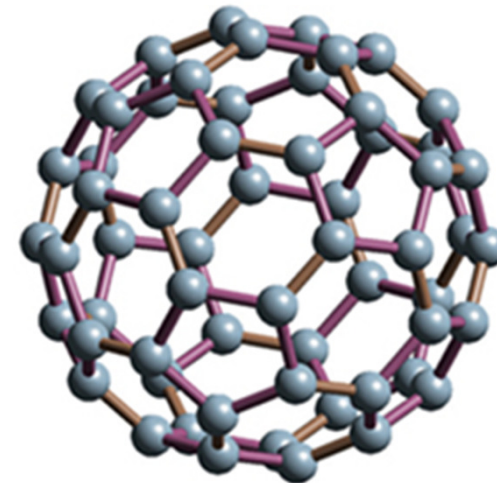
”Glashuset gør brug af nyeste fremskridt indenfor glasteknologier. En af disse er det selvrensende glas fra Pilkington. Det virker ved hjælp af en gennemsigtig fotoaktiv titandioxid film. Andre typer af ”nanoglas” med de ovenfor nævnte nanopartikler anvendes til vinduer, der blokerer for varme og ultraviolet stråling. Med sådanne coatings er det muligt at kontrollere glassets refleksion, absorption og transmission af lys med forskellige bølgelængder. Du kan således lade dit Monet hænge fremme uden at frygte, at det bliver ødelagt af sollyset.”

Tekniske landvindinger

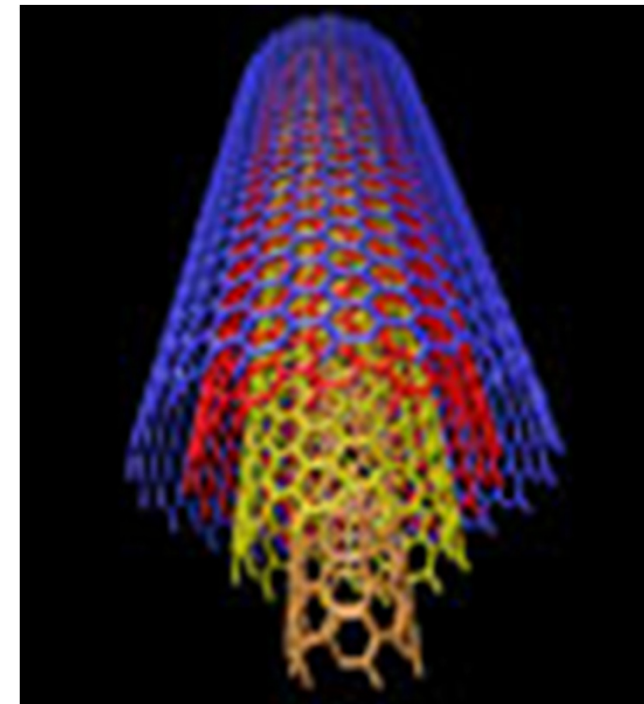
- Vægtreduktion af biler sparer brændstoffer
- Selvrensende underbukser, sofaer og sokker, køkkener, badeværelser
- Solceller på overflader af bygninger
- Usynlig elektronik
- Kræftbehandling. Effektiv diagnosticering og targetting-ramme kræftceller på celleniveau

Bekymring for sundheden

- Indånding af nogle typer nanorør giver en række asbestlignende symptomer
- Nanopartikler udskilles langsomt i alveolerne med ophobning til følge
- En mindre del af nanopartiklerne vandrer over i blodbanen
- Nanopartikler ophobes sandsynligvis i leveren over tid
- Kan optages gennem mave-tarm kanalen
- Et dyreforsøg har påvist udvikling af kræft ved indsprøjtning i bughulen

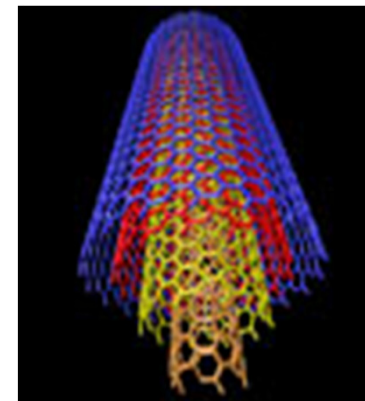

Copyright © 2011 Grontmij A/S

Bekymring

- Svære at måle
- Nogle malinger med nanopartikler støver mere ved efterfølgende slibning
- Vi ved ikke, hvor de er – men de er her i store mængder (Titandioxid, nanoclay, silicium dioxid, nanosølv?)
- Reguleringen tager ikke specifikt hensyn til kemiske stoffer på nanobasis
- Reach vil sjældent vedrøre nanomaterialer p.gr.a. lav vægt

Hvordan rådgive mellem begejstring og bekymring

Grontmij sag

Sikkerhedskoordinator

Bekendtgørelse om bygherrens pligter

§6 Bygherren skal sørge for, at den eller de koordinatorer, der er udpeget til at koordinere for sikkerhed og sundhed under udarbejdelse af byggeprojektet:

2) udarbejder en plan for sikkerhed og sundhed, som indeholder . . . .
specifikke foranstaltninger vedrørende særligt farligt arbejde.

3)Udarbejder en journal , . . .som indeholder en liste over de særlige forhold
vedrørende sikkerhed og sundhed, der bør tages hensyn til i forbindelse med
eventuelle fremtidige arbejder.

Arbejdsmiljøledelse

Arbejdstilsynets bkt. 574 om projekterendes og rådgiveres pligter.

Substitution skal overvejes

Udbudsmaterialet

Det foreskrives at:

” overfladebehandlingen foregår med fluorid hydrofobisk og oleofobisk permanent imprægnering med en overfladespænding på 6-7 mN/m”

www.allremove.dk

Overfladebeskyttelse baseret på avanceret nanoteknologi

Fordele ved All Remove's beskyttelse
Baseret på nanoteknologi

Brugt på Amager Strandpark

-og på Nørreport og Oslo operahus

Arbejdshygiejnisk datablad

Skal ikke fremærkes.

Ingen oplysninger om nanoteknologi

Tysk hjemmeside

Faceal Oleo Nano-Technologie

Indeholder fluorinerede silaner

Spørgsmålene hober sig op

- Er det overhovedet farligt? Man har jo altså sprøjtet det på temmelig store offentlige bygninger i forvejen!

Hvis ja:

- Hvordan skal der arbejdes med produktet under påføringen?
- Hvordan skal omgivelserne afskærmes – indirekte påvirkning – stedet er offentligt tilgængeligt med stor personbelastning?
- Hvad med vedligehold? Genpåføring? afrensning af grafitti?
- Ligner dette produkt et produkt som MST for et år siden har trukket ud af markedet? Miljøstyrelsen har tidligere for et år siden med øjeblikkeligt varsel stoppet et spray nanoprodukt (nano-cover gulvforsegling ikke-sugende). Produktet var oprindeligt ikke fareklassificeret eller faremærket, men blev af MST klassificeret som giftigt.
- HJÆLP !
  - men hvor?

NFA

Hjemmesidens oplysninger giver grund til bekymring

Foreslår følgende spørgsmål:

- Hvilket kemisk stof?
- Indeholder produktet perfluorsilaner?
- Størrelse, form eller specifikt overfladeareal af nanopartikel?
- Er der lavet tests – inhalation eller installationstest for inflammation eller DNA-skade?

NFA kan godt for penge teste produktet – men det tager tid

Miljøstyrelsen

- Perfluorsilaner + spray + organiske opløsningsmiddel = giftigt og forbudt
- Der er ikke formelt krav om, at nanopartikelstørrelse nævnes i databladet
- Selvvurderingspligten ikke specificeret for partikelstørrelse
- Miljøstyrelsen kender ikke til andre farlige nano-produkter

Nanosafer

Kræver en del oplysninger for at kunne bruges

Leverandør/producent

- Indeholder ikke perfluorsilaner
- Indeholder ikke nanoteknologi (??????)
- Kan ikke få yderligere oplysninger af producenten uden at vide hvor stor opgaven er – hvilket byggeri

Hjørnespark

Journal for sikkerhed og sundhed ved reparations- og vedligeholdelsesarbejder

Forebyggende graffittibekæmpelse – overfladebehandling

- *”Hvis der som forebyggelse vælges et nanoprodukt, skal arbejdsgiveren sikre sig, at der foreligger en specifik risikovurdering fra producenten ift partikelstørrelse, så der kan laves en reel substitutionsovervejelse. Der er ikke krav om, at det på brugsanvisningen er angivet, om produktet indeholder nanopartikler”*

-
- Hvad er de relevante spørgsmål?
  - Eksisterer de relevante informationer til at foretage en vurdering?
  - Kan vi få disse informationer?
  - Kan vi vurdere dem?
  - Hvordan passer tidshorisonten ind i en byggesag med tryk på?

Referencer

- Grønbog om nanoteknologi. Status, perspektiver og udfordringer i arbejdsmiljøet. Landsorganisationen i Danmark, september 2010
- Mikkelsen, S.H., Hansen E., Christensen, T.B., Survey on basic knowledge about exposure and potential environmental and health risks for selected nanomaterials. Danish Ministry of the Environment, Environmental Project No. 1370, 2011
- Nanopartikler i arbejdsmiljøet. Industriens Branchearbejdsmiljøråd, Bar for Undervisning og Forskning, Universitets- og Bygningsstyrelsen, oktober 2010
- Nanoprodukter i den europæiske byggebranche. F.A. van Broekhuizen og J.C. van Broekhuizen. 2009